

EUROOPA LIIDU LEPINGU
JA
EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU

KONSOLIDEERITUD VERSIOONID
(2008/C 115/01)

Sisukord

	Lehekülg
EUROOPA LIIDU LEPINGU	13
PREAMBUL	15
I JAOTIS ÜHISÄTTED	16
II JAOTIS SÄTTED DEMOKRAATIA PÕHIMÕTETE KOHTA	20
III JAOTIS SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA	22
IV JAOTIS SÄTTED TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ KOHTA	27
V JAOTIS ÜLDSÄTTED LIIDU VÄLISTEGEVUSE KOHTA NING ERISÄTTED ÜHISE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA KOHTA	28
1. peatükk Üldsätted liidu välistegevuse kohta	28
2. peatükk Erisätted ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta	30
1. jagu Ühissätted	30
2. jagu Sätted ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika kohta	38
VI JAOTIS LÕPPSÄTTED	41
EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPING	47
PREAMBUL	49
ESIMENE OSA PÕHIMÕTTED	50
I JAOTIS LIIDU PÄDEVUSE LIIGID JA VALDKONNAD	50
II JAOTIS ÜLDKOHALDATAVAD SÄTTED	53
TEINE OSA MITTEDISKRIMINEERIMINE JA LIIDU KODAKONDSUS	56
KOLMAS OSA LIIDU SISEPOLIITIKA JA -MEETMED	59
I JAOTIS SISETURG	59
II JAOTIS KAUPADE VABA LIIKUMINE	59
1. peatükk Tolliliit	60

	Lehekülg
2. peatükk	Tollikoostöö 61
3. peatükk	Liikmesriikidevaheliste koguseliste piirangute keelamine 61
III JAOTIS	PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS 62
IV JAOTIS	ISIKUTE, TEENUSTE JA KAPITALI VABA LIIKUMINE 65
1. peatükk	Töötajad 65
2. peatükk	Asutamisõigus 67
3. peatükk	Teenused 70
4. peatükk	Kapital ja maksed 71
V JAOTIS	VABADUSEL, TURVALISUSEL JA ÕIGUSEL RAJANEV ALA 73
1. peatükk	Üldsätted 73
2. peatükk	Piirikontrolli-, varjupaiga- ja sisserändepoliitika 75
3. peatükk	Õiguslane koostöö tsiviilasjades 78
4. peatükk	Õiguslane koostöö kriminaalasjades 79
5. peatükk	Politseikoostöö 83
VI JAOTIS	TRANSPORT 85
VII JAOTIS	KONKURENTSI, MAKSUSTAMISE JA ÕIGUSAKTIDE ÜHTLUSTAMISE ÜLDEESKIRJAD 88
1. peatükk	Konkurentsieeskirjad 88
1. jagu	Ettevõtjate suhtes kohaldatavad eeskirjad 88
2. jagu	Riigiabi 91
2. peatükk	Maksusätted 93
3. peatükk	Õigusaktide ühtlustamine 94
VIII JAOTIS	MAJANDUS- JA RAHAPOLIITIKA 96
1. peatükk	Majanduspoliitika 97
2. peatükk	Rahapoliitika 102
3. peatükk	Institutsioonilised sätted 105

	Lehekülg
4. peatükk Erisätted liikmesriikide kohta, mille rahaühik on euro	106
5. peatükk Üleminekusätted	107
IX JAOTIS TÖÖHÕIVE	112
X JAOTIS SOTSIAALPOLIITIKA	114
XI JAOTIS EUROOPA SOTSIAALFOND	119
XII JAOTIS HARIDUS, KUTSEÕPE, NOORSUGU JA SPORT	120
XIII JAOTIS KULTUUR	121
XIV JAOTIS RAHVATERVIS	122
XV JAOTIS TARBIJAKAITSE	124
XVI JAOTIS ÜLEEUROOPALISED VÕRGUD	124
XVII JAOTIS TÖÖSTUS	126
XVIII JAOTIS MAJANDUSLIK, SOTSIAALNE JA TERRITORIAALNE ÜHTEKUULUVUS	127
XIX JAOTIS TEADUSUURINGUD JA TEHNOLOOGIA ARENDAMINE NING KOSMOS	128
XX JAOTIS KESKKOND	132
XXI JAOTIS ENERGEETIKA	134
XXII JAOTIS TURISM	135
XXIII JAOTIS KODANIKUKAITSE	135
XXIV JAOTIS HALDUSKOOSTÖÖ	136
NELJAS OSA ÜLEMEREMAAD JA -TERRITOORIUMIDE ASSOTSIEERIMINE	137
V OSA LIIDU VÄLISTEGEVUS	139
I JAOTIS ÜLDSÄTTED LIIDU VÄLISTEGEVUSE KOHTA	139
II JAOTIS ÜHINE KAUBANDUSPOLIITIKA	139
III JAOTIS KOOSTÖÖ KOLMANDATE RIIKIDEGA JA HUMANITAARABI	141
1. peatükk Arengukoostöö	141
2. peatükk Majandus-, finants- ja tehniline koostöö kolmandate riikidega	142
3. peatükk Humanitaarabi	143

	Lehekülg
IV JAOTIS	PIIRAVAD MEETMED 144
V JAOTIS	RAHVUSVAHELISED LEPINGUD 144
VI JAOTIS	LIIDU SUHTED RAHVUSVAHELISTE ORGANISATSIOONIDE JA KOLMANDATE RIIKIDEGA NING LIIDU DELEGATSIOONID 147
VII JAOTIS	SOLIDAARSUSKLAUSEL 148
KUUES OSA	INSTITUTSIOONILISED JA RAHANDUSSÄTTED 149
I JAOTIS	SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA 149
1. peatükk	Institutsioonid 149
1. jagu	Euroopa Parlament 149
2. jagu	Euroopa Ülemkogu 152
3. jagu	Nõukogu 153
4. jagu	Komisjon 155
5. jagu	Euroopa Liidu Kohus 157
6. jagu	Euroopa Keskpank 167
7. jagu	Kontrollikoda 169
2. peatükk	Liidu õigusaktid, õigusaktide vastuvõtmise menetlused ja muud sätted 171
1. jagu	Liidu õigusaktid 171
2. jagu	Õigusaktide vastuvõtmise menetlused ja muud sätted 173
3. peatükk	Liidu nõuandvad organid 177
1. jagu	Majandus- ja sotsiaalkomitee 177
2. jagu	Regioonide komitee 178
4. peatükk	Euroopa Investeerimispank 180
II JAOTIS	RAHANDUSSÄTTED 181
1. peatükk	Liidu omavahendid 181
2. peatükk	Mitmeaastane finantsraamistik 182
3. peatükk	Liidu aastaeelarve 183
4. peatükk	Eelarve täitmine ja täitmise kinnitamine 186

	Lehekülg
5. peatükk Ühissätted	187
6. peatükk Pettuste vastane võitlus	188
III JAOTIS TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ	189
SEITSMES OSA ÜLD- JA LÕPPSÄTTED	192
PROTOKOLLID	201
Protokoll (nr 1) Riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus	203
Protokoll (nr 2) Subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta	206
Protokoll (nr 3) Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta	210
Protokoll (nr 4) Euroopa keskpankade süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja kohta	230
Protokoll (nr 5) Euroopa Investeeringupanga põhikirja kohta	251
Protokoll (nr 6) Protokoll Euroopa Liidu institutsioonide ning teatud organite, asutuste ja talituste asukoha kohta	265
Protokoll (nr 7) Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta	266
Protokoll (nr 8) Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõike 2 kohta, mis käsitleb Liidu ühinemist Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga	273
Protokoll (nr 9) Nõukogu otsuse kohta, mis käsitleb Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 rakendamist ühelt poolt ajavahemikus 1. november 2014 – 31. märts 2017 ja teiselt poolt alates 1. aprillist 2017	274
Protokoll (nr 10) Euroopa Liidu lepingu artikliga 42 loodud alalise struktureeritud koostöö kohta	275
Protokoll (nr 11) Euroopa Liidu lepingu artikli 42 kohta	278
Protokoll (nr 12) Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kohta	279
Protokoll (nr 13) Läheneemiskriteeriumide kohta	281
Protokoll (nr 14) Eurorühma kohta	283

Lehekülg

Protokoll (nr 15)	Teatavate Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriiki käsitlevate sätete kohta	284
Protokoll (nr 16)	Teatavate Taanit käsitlevate sätete kohta	287
Protokoll (nr 17)	Taani kohta	288
Protokoll (nr 18)	Prantsusmaa kohta	289
Protokoll (nr 19)	Protokoll Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni <i>acquis'</i> kohta	290
Protokoll (nr 20)	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 26 teatavate aspektide kohaldamise kohta Ühendkuningriigi ja Iirimaa suhtes	293
Protokoll (nr 21)	Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes	295
Protokoll (nr 22)	Taani seisukoha kohta	299
Protokoll (nr 23)	Liikmesriikide välissuhete kohta, pidades silmas välispiiride ületamist	304
Protokoll (nr 24)	Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikele varjupaiga andmise kohta	305
Protokoll (nr 25)	Jagatud pädevuse teostamise kohta	307
Protokoll (nr 26)	Üldhuviteenuste kohta	308
Protokoll (nr 27)	Siseturu ja konkurentsi kohta	309
Protokoll (nr 28)	Majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta	310
Protokoll (nr 29)	Liikmesriikide avalik-õigusliku ringhäälingu kohta	312
Protokoll (nr 30)	Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohaldamise kohta Poola ja Ühendkuningriigi suhtes	313
Protokoll (nr 31)	Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaaduste Euroopa Liitu importimise kohta	315
Protokoll (nr 32)	Vara omandamise kohta Taanis	318
Protokoll (nr 33)	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 157 kohta	319

		Lehekülg
Protokoll (nr 34)	Erikorra kohta Gröönimaa suhtes	320
Protokoll (nr 35)	Protokoll Iirimaa põhiseaduse artikli 40 lõike 3 punkti 3 kohta ..	321
Protokoll (nr 36)	Üleminekusätete kohta	322
Protokoll (nr 37)	ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise finantstagajärgede ning sõe ja terase teadusfondi kohta	327
LISAD		329
I Lisa	Asutamislepingu artiklis 38 osutatud nimekiri	331
II Lisa	Ülemeremaad ja -territooriumid, mille puhul kehtivad Euroopa Liidu toimimise lepingu IV osa sätted	334
DEKLARATSIOONID , mis on lisatud 13. detsembril 2007 alla kirjutatud Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile		335
A.	DEKLARATSIOONID ALUSLEPINGUTE SÄTETE KOHTA	337
1.	Deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta	337
2.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõike 2 kohta	337
3.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 8 kohta	337
4.	Deklaratsioon Euroopa Parlamendi koosseisu kohta	337
5.	Deklaratsioon Euroopa Ülemkogu poliitilise heakskiidu kohta, mis käsitleb otsuse eelnõu Euroopa Parlamendi koosseisu kohta	337
6.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 15 lõigete 5 ja 6, artikli 17 lõigete 6 ja 7 ja artikli 18 kohta	338
7.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 kohta	338
8.	Deklaratsioon praktiliste meetmete kohta, mis tuleb võtta Lissaboni lepingu jõustumisel seoses Euroopa Ülemkogu ja välisasjade nõukogu eesistumisega	340
9.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 9 kohta seoses nõukogu eesistumise teostamist käsitleva Euroopa Ülemkogu otsusega	341
10.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 17 kohta	342
11.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 17 lõigete 6 ja 7 kohta	342
12.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 18 kohta	342

Lehekülg

13.	Deklaratsioon ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta	343
14.	Deklaratsioon ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta	343
15.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 27 kohta	343
16.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 55 lõike 2 kohta	344
17.	Deklaratsioon ülimuslikkuse kohta	344
18.	Deklaratsioon pädevuse piiritlemise kohta	344
19.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 8 kohta	345
20.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 kohta	345
21.	Deklaratsioon isikuandmete kaitse kohta kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö ja politseikoostöö valdkonnas	345
22.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 48 ja 79 kohta	346
23.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 48 teise lõigu kohta	346
24.	Deklaratsioon Euroopa Liidu õigussubjektsuse kohta	346
25.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 75 ja 215 kohta	346
26.	Deklaratsioon liikmesriigi mitteosalemise kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisel põhinevas meetmes	346
27.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 85 lõike 1 teise lõigu kohta ..	347
28.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 98 kohta	347
29.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 2 punkti c kohta ..	347
30.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 126 kohta	347
31.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 156 kohta	348
32.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 168 lõike 4 punkti c kohta ..	348
33.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 174 kohta	349
34.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 179 kohta	349
35.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 194 kohta	349

Lehekülg

36.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seotud rahvusvaheliste lepingute üle läbirääkimiste pidamise ja nende sõlmimise kohta liikmesriikide poolt	349
37.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 222 kohta	349
38.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 252 kohta, mis käsitleb Euroopa Kohtu kohtujuristide arvu	350
39.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 290 kohta	350
40.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 329 kohta	350
41.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 352 kohta	350
42.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 352 kohta	351
43.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 355 lõike 6 kohta	351
B.	DEKLARATSIOONID ALUSLEPINGUTELE LISATUD PROTOKOLLIDE KOHTA	352
44.	Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni <i>acquis</i> 'd käsitleva protokolli artikli 5 kohta	352
45.	Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni <i>acquis</i> 'd käsitleva protokolli artikli 5 lõike 2 kohta	352
46.	Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni <i>acquis</i> 'd käsitleva protokolli artikli 5 lõike 3 kohta	352
47.	Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni <i>acquis</i> 'd käsitleva protokolli artikli 5 lõigete 3, 4 ja 5 kohta	352
48.	Deklaratsioon, mis käsitleb protokolli Taani kohta	353
49.	Deklaratsioon Itaalia kohta	353
50.	Deklaratsioon üleminekusätete protokolli artikli 10 kohta	354
C.	LIIKMESRIIKIDE DEKLARATSIOONID	355
51.	Belgia Kuningriigi deklaratsioon riikide parlamentide kohta	355
52.	Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Saksamaa Liitvabariigi, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Austria Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu sümbolite kohta	355
53.	Tšehhi Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta	355

Lehekülg

54. Saksamaa Liitvabariigi, Iirimaa, Ungari Vabariigi, Austria Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi deklaratsioon	356
55. Hispaania Kuningriigi ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon	356
56. Iirimaa deklaratsioon Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes käsitleva protokolliga artikli 3 kohta	356
57. Itaalia Vabariigi deklaratsioon Euroopa Parlamendi koosseisu kohta	357
58. Läti Vabariigi, Ungari Vabariigi ja Malta Vabariigi deklaratsioon ühisraha nimetuse kirjapildi kohta aluslepingutes	357
59. Madalmaade Kuningriigi deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 312 kohta	357
60. Madalmaade Kuningriigi deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 355 kohta	358
61. Poola Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta	358
62. Poola Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohaldamist Poola ja Ühendkuningriigi suhtes käsitleva protokolliga kohta	358
63. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon mõiste „kodanikud“ määratluse kohta	358
64. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon õiguse kohta hääletada Euroopa Parlamendi valimistel	358
65. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 75 kohta	359
VASTAVUSTABELID	361
EUROOPA LIIDU LEPING	361
EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPING	366